

ОСОБЛИВОСТІ РОЗІРВАННЯ ШЛЮБУ ПІД ЧАС ВАГІТНОСТІ ДРУЖИНИ

Чорнокнижник О. – ст. 4 курсу, гр. ПРвн-41

Науковий керівник – к.ю.н., доцент Світлак І.І.

Вінницький коледж економіки та підприємництва THEU

Припинення шлюбу є юридичним фактом, із яким закон пов'язує важливі правові наслідки. В разі припинення шлюбу припиняються особисті та майнові правовідносини подружжя. В той же час припинення шлюбу може слугувати підставою виникнення інших правовідносин, нових особистих та майнових прав колишнього подружжя. Так, особа, яка змінила своє прізвище у зв'язку з реєстрацією шлюбу, має право після розірвання шлюбу надалі іменуватися цим прізвищем або відновити своє дошлюбне прізвище, а другий з подружжя не може їй у цьому перешкоджати; після розірвання шлюбу кожен із подружжя набуває право щодо утримання від другого з подружжя; якщо шлюб припинився внаслідок смерті одного з подружжя, то інший має право на визначення своєї частки у спільному майні та право на спадкування щодо майна померлого; із припиненням шлюбу пов'язане набуття особою права на повторний шлюб тощо. Усі ці обставини свідчать про важливість визначення питань, які стосуються підстав, порядку та процедури припинення шлюбу.

Відповідно до законодавства (ст. 104 СК), шлюб припиняється за однією з двох підстав: а) внаслідок смерті одного з подружжя або оголошення його померлим; б) внаслідок розірвання шлюбу.

Українським сімейним законодавством передбачено випадки, коли один із подружжя протягом визначеного часу не в змозі здійснити немайнове право на припинення шлюбу. Так, відповідно до ч.2 ст. 110 Сімейного кодексу України (далі - СК України), позов про розірвання шлюбу не може бути пред'явлений протягом вагітності дружини та протягом одного року після народження дитини, крім випадків, коли одне з подружжя вчинив протиправну поведінку, яка містить ознаки злочину, щодо другого з подружжя або дитини [1].

На думку В.М. Чернеги, потребує уточнення формулювання «протиправна поведінка, яка містить ознаки злочину». На думку авторів, це спричинено тим, що «вирішити питання про те, містить або не містить поведінка особи ознаки злочину, може лише суд, а не особа, що звертається до суду з позовом про розірвання шлюбу; ця вказівка закону є досить умовною і розрахована на побутове, а не юридичне розуміння ситуації» [2, с. 1141]. Редакція вказаної норми СК України потребує певних уточнень, оскільки саме від чіткості формулювання норми закону прямо залежить, з одного боку, правильність її застосування судом, з іншого - дотримання прав та інтересів суб'єктів сімейних відносин. Звідси пропонуємо внести зміни до ч.2 ст. 110 СК України шляхом вилучення у тексті закону вказівки «протиправна поведінка, яка містить ознаки злочину», замінюючи її посиланням на «аморальну поведінку».

У правничій літературі піддано критиці також і питання про доцільність функціонування спеціального правила, передбаченого ч.2 ст.110 СК

України. Так, А.Б. Болховітінова переконана, що оскільки ця норма надає право пред'явити позов про розірвання шлюбу протягом вагітності дружини та протягом одного року після народження дитини тому з подружжя, хто вчинив протиправну поведінку, що містить ознаки злочину щодо другого з подружжя або дитини, остільки реалізація цього права може спонукати до навмисного вчинення таких дій особою, яка має намір розірвати шлюб. З метою ж уникнення таких наслідків, і відповідно, захисту інтересів того з подружжя, хто поведився правомірно, на думку авторки, варто позбавити іншого з подружжя права пред'являти позов про розірвання шлюбу у вищезазначеному випадку [2, с. 1142].

Вважаємо, що підтримання шлюбних відносин всупереч принципу відповідності моральним засадам суспільства не є доцільним, оскільки функціонування шлюбу, який позбавлений моральних цінностей у жодному разі не породить позитивних наслідків для його учасників. Крім того, за зазначених умов, суб'єкт сімейних відносин безпідставно позбавлятиметься права на реалізацію свободи розірвання шлюбу. Отже, існування такої ідеї сімейно-правового регулювання, як відповідність моральним засадам суспільства, на наш погляд, є одним із здобутків вітчизняного сімейного права.

Зазначимо, даний морально-правовий принцип цілком відповідає реаліям сімейного життя, адже в разі виникнення абсолютної дисгармонії у сімейних відносинах між їх учасниками він спроможний паралізувати заборону на пред'явлення позову про розірвання шлюбу, встановлену ч.2 ст.110 СК України.

Однак, СК містить винятки з цього правила.

1. Звернення до суду з позовом про розірвання шлюбу протягом вагітності дружини та протягом одного року після народження дитини можливе, якщо один із подружжя вчинив протиправну поведінку, яка містить ознаки злочину, щодо другого з подружжя або дитини (ч. 2 ст. 110 СК). 2. Чоловік та дружина мають право пред'явити позов про розірвання шлюбу протягом вагітності дружини, якщо батьківство зачатої дитини визнане іншою особою (ч. 3 ст. 110 СК). 3. Чоловік і дружина мають право пред'явити позов про розірвання шлюбу до досягнення дитиною одного року, якщо: а) батьківство щодо неї визнане іншою особою або б) за рішенням суду відомості про чоловіка як батька дитини виключено з актового запису про народження дитини (ч. 4 ст. 110 СК).

Таким чином, позов кожного з подружжя про розірвання шлюбу може бути пред'явлено тільки після спливу одного року після народження дитини. Раніше (під час вагітності дружини або до досягнення дитиною одного року) такий позов міг бути пред'явлений лише у випадках, встановлених законом. Це або протиправна поведінка одного з подружжя щодо другого з подружжя або дитини, яка містить

ознаки злочину, або виключення чоловіка з актового запису про народження дитини як її батька.

Якщо перешкод для пред'явлення позову про розірвання шлюбу немає, суд приймає позов та розглядає справу. При цьому він уживає заходів щодо примирення подружжя, якщо це не суперечить моральним засадам суспільства (ст. 111 СК). При розгляді справи суд з'ясовує фактичні взаємини подружжя, дійсні причини позову про розірвання шлюбу, бере до уваги наявність малолітньої дитини, дитини-інваліда та інші обставини життя подружжя (ч. 1 ст. 112 СК України). В літературі зазначалося, що у більшості випадків подружжя сповіщає суд про причини розпаду своїх сімейних стосунків, але якщо воно відмовляється їх розкрити, суд не вправі примушувати його до цього¹. При з'ясуванні усіх питань подружнього

життя суд має враховувати, що Сімейний кодекс закріплює правило, відповідно до якого регулювання сімейних відносин здійснюється з урахуванням права на таємницю особистого життя їх учасників (ч. 4 ст. 7 СК).

Відповідно до ч. 2 ст. 112 СК суд постановляє рішення про розірвання шлюбу, якщо буде встановлено, що подальше спільне життя подружжя і збереження шлюбу суперечило б інтересам одного з них, інтересам їхніх дітей, що мають істотне значення. Таким чином, СК підставою для розірвання шлюбу встановлює порушення інтересів членів сім'ї, що мають істотне значення. Питання щодо порушення (або непорушення) таких інтересів та ступінь їх значущості для подружжя або дитини встановлює суд з урахуванням усіх обставин справи.

Література

1. Сімейний кодекс України : Закон України від 10.01.2001 року (редакція від 10.11.2016 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>
2. Чернега В. М. Вимога відповідності поведінки суб'єкта моральним засадам суспільства в контексті положень ч.2 ст.110 Сімейного кодексу України / В. М. Чернега // Форум права. - 2013. - № 1. - С. 1141-1146.
3. Сімейне право України: Підручник / Л. М. Баранова, В. І. Борисова, І. В. Жилінкова та ін.; За заг. ред. В. І. Борисової та І. В. Жилінкової. – К.: Юрінком Інтер, 2004. - 200 с.
4. Науково-практичний коментар до Сімейного кодексу України: Видання друге, доповнене / Харитонов Є. О., Харитонова О. І., Білоусов Ю. В. та ін. За ред. Є. О. Харитонова. - Х.: ТОВ "Одіссеї", 2008. - 659 с.

УДК 342.7

ПРАВО НА ІНДИВІДУАЛЬНІСТЬ ТА ЙОГО МЕЖІ

Гонтар М. – ст. 3 курсу, гр. ПРвн-31

Науковий керівник – к.ю.н., доцент Світлак І.І.

Вінницький коледж економіки та підприємництва ТНЕУ

Індивідуальність (individuality) в самому широкому розумінні цього терміна можна визначити як властивість, ознаку, характерну рису (чи їх сукупність), яка притаманна певній людині (предмету, явищу), і є визначальною для її розмежування, окреслення і характеристики.

Індивідуальність – це та властивість, якою пронизані все сфери життєдіяльності суспільства: від побутової (бабусині вишиванка, рушник, ікона є індивідуальними) до сфери правового регулювання. Навіть в такій загальнотеоретичній, фундаментальній, базовій і методологічній юридичній науці як теорія держави і права, незважаючи на свій предмет – загальні закономірності виникнення, розвитку та функціонування держави і права (інших державно-правових явищ), ми можемо знайти певні «індивідуальні» елементи – індивідуальний правовий статус, особи як індивідуума, який становлять персоніфіковані права і обов'язки; індивідуалізація актів застосування норм права як їх характерна ознака; індивідуалізація державно-примусових заходів залежно від тяжкості правопорушення і властивостей правопорушника як вимога принципу доцільності юридичної відповідальності; індивідуальна правосвідомість, як сукупність правових поглядів, почуттів, настроїв і переконань конкретного індивіда; індивідуальна правова культура як обумовлені правовою культурою суспільства ступінь і характер прогресивно-правового розвитку конкретної особи, які забезпечують її правомірну

діяльність тощо. Не оминула «індивідуальність» і галузеві юридичні науки (наприклад, в цивільному праві речі за своїми властивостями класифікуються на родові і індивідуально-визначені; серед основних принципів призначення покарання у кримінальному праві виділяється принцип індивідуалізації покарання). Однак найчастіше термін «індивідуальність» вживається для характеристики саме людини. В цьому випадку під цим поняттям (лат. *individuitas* – неподільність) розуміють сукупність психічних властивостей, характерних рис і досвіду кожної особистості, що відрізняють її від інших індивідуумів [1, с. 357].

Окрім індивідуальних фізичних і соціальних ознак, фізична особа (відповідно до норми ст. 24 ЦК України, людина як учасник цивільних відносин вважається фізичною особою) [2] має певні суспільні, природні, правові властивості, які її індивідуалізують саме як учасника правовідносин і впливають на її правове положення (індивідуальний правовий статус). До таких ознак і властивостей фізичної особи варто віднести: а) ім'я (окрім того, що ім'я – один з основних засобів індивідуалізації фізичної особи, право на ім'я, право на його зміну та право на його використання є основними особистими немайновими правами (ст.ст. 294–296 ЦК України).

Відповідно до ч. 1 ст. 28 ЦК України фізична особа набуває та здійснює цивільні права та обов'язки під своїм ім'ям (прізвище, власне ім'я та по батькові) [2]; б) вік (вік фізичної особи зумовлює набуття